

Jan Barcz

Glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości WE z 16.6.2005 r. w sprawie C-105

Kwartalnik Prawa Publicznego 5/3, 297-307

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości WE z 16.6.2005 r. w sprawie C-105/03 *Pupino*

1. Szczególnie dynamiczny rozwój *acquis* unijnego odnotowujemy w ostatnich latach w ramach Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości¹, zwłaszcza zaś w dziedzinie III filara UE (współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych)². Spośród zaś instrumentów prawnych III filara UE szczególnego znaczenia zaczynają nabierać decyzje ramowe (art. 34 ust. 2 lib. b/ TUE), służące zbliżeniu przepisów krajowych państw członkowskich UE w tej dziedzinie. Instrumenty prawne III filara UE nie należą do reżimu wspólnotowego, lecz objęte są – podobnie jak instrumenty prawne II filara UE (Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa) – tzw. reżimem międzyrządowym, czyli co do zasady regulowane są prawem międzynarodowym. W obszarze III filara UE Traktat o UE przewiduje jednak pewne specyficzne rozwiązania, dopuszczając m.in. pod określonymi warunkami (art. 35 ustępy 1 do 5 TUE) orzekanie przez ETS w trybie prejudycjalnym (art. 234 TWE) o „ważności i wykładni” m.in. decyzji ramowych. Specyfika tego instrumentu prawnego III filara UE polega również na tym, że jest w swojej treści bardzo zbliżony do wspólnotowej dyrektywy. Z tych względów zasadnie wskazywano, że ETS będzie zapewne w swoim orzecznictwie dotyczącym decyzji ramowych stosował zasady wykładni wypracowane w odniesieniu do wspólnotowych dyrektyw³.

¹ Por. *Prawo Unii Europejskiej. Przestrzeń Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości. Wybór dokumentów i aktów prawnych*, wybór i opracowanie J. Barcz i I. Kowalczyk, Warszawa 2005.

² Por. E. Zielińska (red.), *Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie. Prawo karne*, Warszawa 2005.

³ Por. *Zapewnienie skuteczności prawa UE w prawie polskim. Wytoczne polityki legislacyjnej i techniki prawodawczej*, UKiE-Warszawa 2003, s. 33 (numer boczny 78); C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem Unii Europejskiej* [w:] S. Wrótkowska (red.), *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, Zakamycze 2005, s. 148/149.

2. W wyroku z 16.6.2005 r. w sprawie *Pupino* ETS⁴ – orzekając w związku z pytaniem prejudycjalnym sędziego śledczego sądu włoskiego (*Tribunale di Firenze*) zadany na podstawie art. 35 TUE – odniósł się do trzech kwestii o zasadniczym charakterze dla sprecyzowania statusu prawnego instrumentów III filara UE (szczególnie decyzji ramowych) oraz kompetencji ETS w zakresie orzekania w trybie prejudycjalnym. ETS w wyroku w sprawie *Pupino*:

- sprecyzował warunki orzekania w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 35 TUE, traktując ten tryb jako – co do zasady – emanację postępowania na podstawie art. 234 TWE (naturalnie z koniecznością uwzględnienia warunków określonych w art. 35 TUE);
- sprecyzował zakres mocy wiążącej decyzji ramowej, określając w szczególności (elastycznie) granice, poza którą decyzja ramowa nie może wywoływać (w przeciwieństwie do wspólnotowej dyrektywy) skutku bezpośredniego;
- potwierdził działanie w stosunku do decyzji ramowych zasady wykładni prawa krajowego „przyjaznej” prawu UE.

Problem zaistniał we Włoszech podczas postępowania karnego przeciwko Marii Pupino, nauczycielce zatrudnionej w przedszkolu, oskarżonej o bicie dzieci. Stosowne krajowe przepisy włoskie nie w pełni gwarantowały wymóg szczególnego traktowania ofiar najbardziej wrażliwych, wynikający z postanowień art. 2, 3 i 8 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW z 15.3.2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (okres transpozycji minął 22.3.2002 r.)⁵. Krajowe przepisy włoskie (kodeksu postępowania karnego) przewidują mianowicie dwustopniowe postępowanie karne, obejmujące fazę postępowania przygotowawczego i fazę postępowania sądowego. Uznanie przesłuchania przeprowadzonego w fazie postępowania przygotowawczego jako dowodu w postępowaniu sądowym (czyli odstąpienie od konieczności ponownego przesłuchania pokrzywdzonych) jest możliwe na zasadzie wyjątku w stosunku do osób pokrzywdzonych poniżej szesnastego roku życia w enumeratywnie określonych sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości, przy czym sędzia ma pewien zakres uznaniowości w podejmowaniu działań na rzecz ochrony zaznajających małoletnich. Prokurator wystąpił o uznanie zeznań ośmiorga pokrzywdzonych dzieci jako dowodu w drugiej fazie postępowania. M. Pupino sprzeciwiła się temu, podnosząc, że nie występuje tu żaden z wyraźnie

⁴ Wszystkie cytaty według tłumaczenia wyroku na język polski dokonanego w ETS (dostępny na stronie internetowej).

⁵ O.J. 2001, L 82/1.

określonych w kodeksie postępowania karnego przypadków. Przedkładający pytanie wstępne sędzia śledczy podkreślał, że włoskie prawo krajowe nie jest w tej dziedzinie jednoznaczne: z jednej strony powinien on w zasadzie oddalić wnioski prokuratora (bowiem w przypadku zarzutów stawianych M. Pupino, postanowienia kodeksu postępowania karnego nie przewidują wyraźnie możliwości uznania zeznań złożonych w fazie postępowania przygotowawczego za dowód w fazie postępowania sądowego), z drugiej zaś strony nie ma miarodajnych powodów, aby nie dopuścić takiej sytuacji w przypadkach innych, niż wyraźnie określone⁶. Przedkładający pytanie wstępne sędzia abstrahował co prawda od kwestii skutku bezpośredniego decyzji ramowej, zastanawiał się jednak – czy nie powinien interpretować odpowiednich przepisów prawa krajowego w sposób „przyjazny” prawu UE, zwłaszcza w sytuacji gdy ma wątpliwości czy są one zgodne z postanowieniami art. 2, 3 i 8 decyzji ramowej w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym: w tej sytuacji zwrócił się do ETS o dokonanie interpretacji powyższych postanowień decyzji ramowej⁷.

W sentencji ETS stwierdził: „Przepisy art. 2, 3 i 8 ust. 4 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z 15.3.2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy musi mieć możliwość zezwolenia małym dzieciom, które twierdzą, że padły ofiarą złego traktowania, jak ma to miejsce w sprawie głównej, na składanie zeznań w sposób umożliwiający zagwarantowanie im odpowiedniego poziomu ochrony, na przykład poza rozprawą i przed jej terminem.

Sąd krajowy ma obowiązek wzięcia pod uwagę całości norm prawa krajowego i dokonania ich wykładni, na ile to tylko możliwe, w świetle brzmienia oraz celów decyzji ramowej”.

3. Właściwość ETS do wyrokowania w trybie prejudycjalnym w odniesieniu do decyzji ramowych na podstawie art. 35 TUE: Zgodnie z postanowieniami art. 35 ust. 1 TUE⁸: „Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, z zastrzeżeniem warunków określonych w niniejszym artykule, jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym o ważności i wykładni decyzji ramowych i decyzji, wykładni konwencji sporządzonych na mocy niniejszego tytułu oraz ważności i wykładni środków wykonawczych do tych konwencji”. Warunki te pre-

⁶ Punkt 17 uzasadnienia wyroku.

⁷ Punkt 18 uzasadnienia wyroku.

⁸ Por. K. Lankosz (red.), *Traktat o Unii Europejskiej. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 436 i n.

cyzuje ustęp 2 art. 35 TUE, stwierdzając, że tego rodzaju właściwość ETS wymaga odpowiedniego oświadczenia państwa członkowskiego, złożonego „w chwili podpisywania Traktatu z Amsterdamu lub w jakimkolwiek późniejszym terminie”. Z kolei w ustępie 3 art. 35 TUE stwierdzono, że państwo członkowskie, składając oświadczenie na podstawie ustępu 2, wskazuje, czy z pytaniem prejudycjalnym może zwrócić się każdy sąd tego państwa (lit. b) art. 35 ust. 3 TUE) „w sprawie przed nim zawisłej i dotyczącego ważności lub wykładni aktu, o którym mowa w ustępie 1, jeżeli sąd ten uzna, że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku”, czy też tylko sąd tego państwa rozstrzygający w ostatniej instancji (lit. a) art. 35 ust. 3 TUE). Rząd włoski złożył stosowne oświadczenie⁹, uznające właściwość ETS do orzekania na warunkach określonych w art. 35 ust. 3 lit. b) TUE (czyli każdego sądu).

W sprawie *Pupino* ETS wyjaśnił „przy okazji” szereg istotnych kwestii, potwierdził zwłaszcza, że decyzja ramowa należy do aktów, o których mowa w art. 35 ust. 1 TUE, a więc w przedmiocie których ETS może orzekać w trybie prejudycjalnym¹⁰, oraz że sędzia śledczy może być uznany za „sąd” państwa członkowskiego w rozumieniu art. 35 TUE (ETS nawiązał przy tym do swojego orzecznictwa w analogicznych sprawach, w których postępowanie zasadało się na art. 234 TWE)¹¹. ETS musiał też odnieść się do argumentów rządów francuskiego i włoskiego, które podnosiły niedopuszczalność pytania prejudycjalnego ze względu na to, iż wyrok ETS nie miałby znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu głównego¹². W argumentacji ETS zwraca jednak przede wszystkim uwagę jednoznaczne powiązanie postępowania prejudycjalnego prowadzonego przez ETS na podstawie art. 35 TUE z postępowaniem prowadzonym na podstawie art. 234 TWE¹³. ETS podkreśla, że chodzi tu o tryb przewidziany w art. 234 TWE, który na mocy art. 46 lit. b) TUE stosowany jest do postanowień Tytułu VI TUE,

⁹ Opublikowane wraz z informacją dotyczącą wejścia w życie Traktatu z Amsterdamu, O.J. 1999, L 114/56.

¹⁰ Punkt 22 uzasadnienia wyroku.

¹¹ Tamże.

¹² Punkt 23 uzasadnienia wyroku.

¹³ Naturalnie poza obszarami jednoznacznie na mocy TUE wyłączonymi. Należy do nich przede wszystkim brak właściwości ETS do orzekania w trybie prejudycjalnym o interpretacji samych postanowień Tytułu VI TUE (art. 35 ust. 1 TUE wymienia jedynie prawo „stanowione” w III filarze UE i zawierane w ramach Tytułu VI TUE konwencji), co stanowi istotną różnicę w stosunku do art. 234 TWE. Art. 35 ust. 5 TUE – stanowiący konkretyzację art. 33 TUE – wyłącza też właściwość ETS w dziedzinie działalności policji i innych organów ścigania państw członkowskich oraz „obowiązków dotyczących utrzymania porządku publicznego i ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego”.

o ile spełnione zostaną warunki określone w art. 35 TUE¹⁴. W kwestii dopuszczalności pytań prejudycjalnych ETS podkreśla, iż jego orzecznictwo dotyczące pytań prejudycjalnych przedłożonych w trybie art. 234 TWE jest „co do zasady aktualne w stosunku do wniosków złożonych do Trybunału w trybie art. 35 TUE”¹⁵. W końcu w kwestii poruszanej przez rządy francuski i włoski ETS stwierdza: „Z powyższego wynika, że domniemanie istotności związane z pytaniami prejudycjalnymi przedkładanymi przez sądy krajowe może zostać obalone jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy oczywiste jest, że wnioskowana wykładnia przepisów prawa Unii, o które chodzi w pytaniach, nie ma żadnego związku z realiami bądź przedmiotem sporu głównego lub gdy zagadnienie ma charakter hipotetyczny, bądź gdy Trybunał nie dysponuje danymi dotyczącymi faktów lub prawa niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na zadane mu pytania. Poza tymi przypadkami Trybunał ma co do zasady obowiązek wydania orzeczenia w przedmiocie pytań prejudycjalnych dotyczących wykładni aktów, o których mowa w art. 35 ust. 1 UE”¹⁶.

Sumując, ETS konsekwentnie podkreślił, iż w postępowania prejudycjalnego dotyczącego instrumentów prawnych III filara UE będzie stosował dotychczas wypracowane zasady, związane z art. 234 TWE.

4. Zakres wiążącego charakteru decyzji ramowych: Definicja decyzji ramowej zawarta jest w Tytule VI (Postanowienia o współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych) art. 34 ust. 2 lit. b) TUE¹⁷. Decyzje ramowe podejmuje jednomyślnie Rada (z inicjatywy państw członkowskich lub Komisji Europejskiej) w celu zbliżenia przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich UE. Wiążą one państwa członkowskie w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiając jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków, przy czym decyzje ramowe nie mogą one wywoływać skutku bezpośredniego¹⁸. Łatwo – jak już wspomniano – zauważyć, że

¹⁴ Punkt 19 i 28 uzasadnienia wyroku.

¹⁵ Punkt 29 uzasadnienia wyroku.

¹⁶ Punkt 30 uzasadnienia wyroku. Również w tym przypadku ETS odwołał się do swojego orzecznictwa, związanego z art. 234 TWE (wyrok z 7.9.1999 r. w sprawie C-355/97 *Beck i Bergdorf* ECR [1999] I-4977, oraz wyrok z 7.6.2005 r. w sprawie C-17/03 *VEMW i in.*, dotychczas nieopublikowany).

¹⁷ Wprowadzonym do TUE na mocy Traktatu z Amsterdamu (podpisany 2.10.1997 r., wszedł w życie 1.5.1999 r.).

¹⁸ Tekst art. 34 ust. 2 lit. b) TUE:

„2. Rada, w stosownej formie i według właściwych procedur przewidzianych w niniejszym Tytule, przyjmuje środki i sprzyja współpracy, przyczyniając się do osią-

treść definicji decyzji ramowej jest zbieżna z definicją wspólnotowej dyrektywy, określoną w akapicie trzecim art. 249 TWE („Dyrektywa wiąże każde Państwo Członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków.”). Równie łatwo zauważyć można pewne „konstrukcyjne” różnice:

- decyzje ramowe kierowane muszą być do wszystkich państw członkowskich UE, gdy tymczasem dyrektywa wspólnotowa może być skierowana do wszystkich państw członkowskich, ich grupy, czy też tylko do jednego państwa członkowskiego;
- dyrektywy wspólnotowe, choć z definicji kierują się do państw członkowskich, mogą w pewnych warunkach (szczególnie gdy są wadliwie transponowane przez państwo) wywoływać skutek bezpośredni (tj. stać się podstawą praw i obowiązków jednostek), tymczasem art. 34 ust. 2 lit. b) TUE zastrzega wyraźnie w ostatnim zdaniu, że decyzja ramowa nie może wywoływać skutku bezpośredniego.

Zasadnicza jednak różnica między wspólnotową dyrektywą a decyzją ramową jako instrumentem III filara UE polega na tym, że dyrektywa jest instrumentem prawa wspólnotowego (objętym tzw. reżimem wspólnotowym), natomiast decyzja ramowa jest co do zasady instrumentem podlegającym prawu międzynarodowemu. Nawet jeżeli – w pewnym zakresie – instytucje wspólnotowe (Rada, ETS, czy Komisja) mają kompetencje w odniesieniu do decyzji ramowych, to kompetencje te zasadzają się na wyraźnym przyzwoleniu państw członkowskich (wyrażonym albo w TUE, albo o charakterze *ad hoc* – jak na przykład wyrażenie zgody w drodze oświadczenia na postępowanie pre-judycjalne w stosunku do instrumentów prawnych III filara – art. 35 ust. 2 i 3 TUE). Można jednak zakładać, iż wraz z rozwojem praktyki orzeczniczej ETS na podstawie art. 35 ust. 1, 2 i 3 TUE zaczną rodzić się w tym obszarze niezmiernie interesująca z teoretycznego punktu widzenia hybryda prawa wspólnotowego i międzynarodowego (o ile Traktat konstytucyjny nie wejdzie w życie, obejmując obecny obszar III filara wspólnym, „unijnym” reżimem, w zasadzie tożsamym z obecnym reżimem wspólnotowym)¹⁹. Niemniej jednak, i bez orzecznictwa ETS

gnięcia przez Unię jej celów. W związku z tym, stanowiąc jednomyślnie z inicjatywy Państwa Członkowskiego lub Komisji, Rada może: (...) b) podejmować decyzje ramowe w celu zbliżenia przepisów ustawowych i wykonawczych. Decyzje ramowe wiążą Państwa Członkowskie w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiając jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków. Nie mogą one wywoływać skutku bezpośredniego”.

¹⁹ Por. J. Barcz, *Przewodnik po Traktacie konstytucyjnym*, Warszawa 2005, s. 40 i n. i s. 77 i n.

w tej mierze, ze względu na podobną „treść” obu instrumentów (decyzji ramowej i dyrektywy wspólnotowej) oraz konieczność zachowania spójności między filarem wspólnotowym a III filarem UE wskazywano – jak już zostało zaznaczone, że do decyzji ramowych należałoby *per analogiam* odnosić reguły interpretacyjne, wypracowane przez ETS wobec dyrektyw. Tendencja taka uległa wzmocnieniu pod wpływem propozycji zawartych w Traktacie konstytucyjnym, który pojęciem „europejskiej ustawy ramowej” obejmie zasadnicze instrumenty koordynacji prawa krajowego państw członkowskich, tj. dyrektywy i decyzje ramowe²⁰. Naturalnie należało zakładać, że nie wszystkie zasady dotyczące transpozycji wspólnotowych dyrektyw odnosić się mogą do decyzji ramowych. Ponieważ decyzja ramowa skierowana jest wyłącznie do państw członkowskich nie może wywoływać skutku bezpośredniego, nie będą jej dotyczyły zasady interpretacyjne odnoszące się do możliwości wywierania przez dyrektywy skutku bezpośredniego, zwłaszcza zaś obowiązku odszkodowawczego państwa w przypadku powstania po stronie podmiotów prywatnych szkód z tytułu braku transpozycji lub wadliwej transpozycji dyrektywy²¹.

W wyroku w sprawie *Pupino* ETS wyraźnie wyszedł z założenia jedności strukturalnej UE i jednoznacznie wskazał na konieczność stosowania zasad wypracowanych w odniesieniu do wspólnotowych dyrektyw również do decyzji ramowych. ETS sięgnął – uzasadniając swój wywód:

- **po pierwsze** – do wykładni językowej: w punkcie 33 uzasadnienia stwierdził, że „brzmienie art. 34 ust. 2 lit. b) TUE jest bardzo ściśle wzorowane na brzmieniu art. 249 akapit trzeci TWE. Artykuł 34 ust. 2 lit. b) TUE nadaje decyzjom ramowym moc wiążącą w tym znaczeniu, że decyzje te ‘wiążą’ Państwa Członkowskie ‘w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiając/ jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków”. Podobnie w punkcie 34 uzasadnienia – obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnej z decyzjami ramowymi (o czym dalej) wywodzi ETS z okoliczności, iż „wiązący charakter decyzji ramowych (jest) opisany takimi samymi słowami jak te użyte w art. 249 akapit trzeci TWE”;
- **po drugie** – rozważając zakres skuteczności decyzji ramowych w państwach członkowskich (z definicji decyzja ramowa skutku bezpośredniego nie wywołuje) – ETS sięgnął do wykładni teleolo-

²⁰ Ibidem, s. 63 i n.

²¹ Por. B. Kurcz, *Dyrektywy Wspólnoty Europejskiej i ich implementacja do prawa krajowego*, Zakamycze 2004, s. 223 i n.

gicznej, podkreślając, że ustawodawca międzynarodowy (państwa członkowskie) po to przewidział „możliwości zastosowania w ramach Tytułu VI (TUE) instrumentów prawnych wywołujących skutki analogiczne do tych, o których mowa w Traktacie WE”, aby „skutecznie przyczynić się do realizacji celów Unii”, określonych w art. 1 akapit drugi TUE („Niniejszy Traktat wyznacza nowy etap w procesie tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy...”). Stwierdzenie powyższe odnosi się co prawda bezpośrednio do formuły postępowania prejudycjalnego, ale ma również zasadnicze znaczenie dla określenia zakresu skutku wiążącego decyzji ramowych w państwach członkowskich. ETS jest oczywiście świadomy różnicy w statusie prawnym wspólnotowej dyrektywy i decyzji ramowej (w punkcie 35 uzasadnienia ETS stwierdza, że: „...na mocy art. 35 TUE kompetencje Trybunału w ramach Tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej są węższe niż te, którymi dysponuje on w ramach Traktatu WE”, oraz że: „w ramach rzeczonego Tytułu VI nie istnieje pełny system trybów odwoławczych i procedur przeznaczonych do zapewnienia zgodności aktów instytucji z prawem”. Niemniej jednak ETS jednoznacznie stwierdza (w kontekście zakresu swojej kompetencji do wydawania orzeczeń prejudycjalnych), że kompetencja ta „zostałaby pozbawiona swej skuteczności (*effet utile*), gdyby jednostki nie miały prawa powoływania się na decyzje ramowe celem uzyskania przed sądami krajowymi Państw Członkowskich zgodnej wykładni prawa krajowego”. ETS zawęża więc maksymalnie ograniczenie zawarte w zdaniu ostatnim art. 34 ust. 2 lit. b TUE („Nie mogą one wywoływać skutku bezpośredniego”) do – przede wszystkim – niemożności dochodzenia odszkodowania z tytułu szkód wynikłych z braku bądź wadliwej transpozycji decyzji ramowej, natomiast umacnia status jednostki, potwierdzając jej prawo do uzyskania przed sądem krajowym wykładni prawa krajowego przyjaznej postanowieniom decyzji ramowej.

Co jednak najistotniejsze, główną przesłanką tego rodzaju rozumowania ETS jest jednolite, strukturalne ujęcie Unii poprzez jednoznaczne potwierdzenie działania zasady lojalności (solidarności) również w obecnym III filarze UE. W punktach 41 i 42 uzasadnienia ETS stwierdza: (41) „Artykuł 1 akapity drugi i trzeci Traktatu o Unii Europejskiej stanowi, że Traktat ten wyznacza nowy etap w procesie tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy, zaś zadaniem Unii, której podstawę stanowią Wspólnoty Europejskie, uzupełnione politykami i formami współpracy przewidzianymi tym Traktatem, jest kształtowanie w sposób spójny i solidarny stosunków między

Państwami Członkowskimi oraz między ich narodami;” (42) „Z trudem przyszóby Unii wypełnianie jej misji, gdyby zasada lojalnej współpracy, która zakłada między innymi, iż Państwa Członkowskie będą podejmować wszelkie właściwe środki ogólne lub szczególne celem zapewnienia wypełniania ich zobowiązań wynikających z Traktatu o Unii Europejskiej, nie obowiązywała również w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, która zresztą w całości opiera się na współpracy między Państwami Członkowskimi a instytucjami...”.

5. Przyjazna prawu Unii (decyzjom ramowym) wykładnia prawa krajowego: interweniujące w sprawie rządy: włoski, brytyjski, szwedzki i niderlandzki podnosiły, że decyzje ramowe i wspólnotowe dyrektywy stanowią zupełnie inne źródła prawa, a tym samym decyzja ramowa nie rodzi po stronie sędziego obowiązku dokonywania zgodnej z nią wykładni prawa krajowego, podobnego do tego, jaki uznał ETS w swym orzecznictwie w przypadku dyrektyw wspólnotowych²². ETS co do zasady nie podzielił takiego punktu widzenia. Biorąc pod uwagę argumenty przytoczone powyżej, zwłaszcza zaś działanie również w obszarze III filara UE zasady lojalności ETS stwierdził: „Mając na względzie całość poprzedzających rozważań, należy dojść do wniosku, że zasada zgodnej wykładni obowiązuje również w przypadku decyzji ramowych przyjętych na podstawie tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej. Aby osiągnąć rezultat zamierzony przez decyzję ramową i przez to zastosować się do art. 34 ust. 2 lit. b) UE, dokonujący wykładni sąd odsyłający, stosując prawo krajowe, ma obowiązek dokonać wykładni tego prawa, na ile to tylko możliwe, w świetle brzmienia i celów tej decyzji ramowej”²³.

Niemniej jednak ETS, odnosząc się do argumentacji rządów greckiego, francuskiego, portugalskiego i Komisji Europejskiej²⁴ – wskazał na pewne ograniczenia w stosowaniu wykładni przyjaznej decyzji ramowej.

Po pierwsze – ETS stwierdził, że ograniczenia takie wynikają z ogólnych zasad prawa, zwłaszcza z zasady pewności prawa i nie działania prawa wstecz²⁵. „Zasady te – stwierdził ETS – stoją na przeszko-

²² Punkt 25 uzasadnienia wyroku. Por. również punkty: 26 i 27 uzasadnienia wyroku.

²³ Punkt 43 uzasadnienia wyroku. Na możliwość tego rodzaju uzasadnienia zwracał wcześniej uwagę C. Mik, *Wykładnia zgodna prawa krajowego z prawem Unii Europejskiej...*, s. 148/149.

²⁴ Punkt 32 uzasadnienia wyroku.

²⁵ Punkt 44 uzasadnienia wyroku.

dzie między innymi temu, aby na podstawie decyzji ramowej i niezależnie od ustawy wprowadzającej ją w życie rzeczony obowiązek mógł doprowadzić do ustalenia bądź zaostrzenia odpowiedzialności karnej osób naruszających przepisy prawa karnego²⁶.

Po drugie – zdaniem ETS wykładnia przyjazna decyzji ramowej wymaga co prawda, „aby w odpowiednim przypadku sąd krajowy wziął pod uwagę całokształt prawa krajowego celem dokonania oceny, w jakim stopniu prawo (krajowe) może zostać zastosowane w taki sposób, który nie prowadziłby do rezultatu sprzecznego z celem wytyczonym przez decyzję ramową²⁷”, to jednak sąd krajowy nie może działać *contra legem*: „Spoczywający na sądzie krajowym obowiązek odniesienia się do treści decyzji ramowej przy dokonywaniu wykładni odpowiednich przepisów prawa krajowego przestaje obowiązywać w chwili, gdy prawo krajowe nie może być zastosowane w sposób, który doprowadziłby do rezultatu zgodnego z celem wytyczonym przez tę decyzję ramową. Innymi słowy, zasada zgodnej wykładni nie może stanowić podstawy do dokonywania wykładni prawa krajowego *contra legem*”. W takim przypadku ustawodawca krajowy powinien po prostu dokonać odpowiedniego dostosowania prawa krajowego. Powyższe stwierdzenie ETS wyznacza granice, gdzie kończy się możliwość „przyjaznej” interpretacji prawa krajowego, mającej na celu zapewnienie skuteczności rezultatowi określonemu w decyzji ramowej, a zaczyna działać obowiązek ustawodawcy do wydania (nowelizacji) stosownego prawa krajowego, przy czym w ostateczności ocena co do możliwości sięgnięcia w danej, konkretnej sprawie do wykładni przyjaznej decyzji ramowej należy do sądu krajowego²⁸.

6. Wyrok ETS w sprawie Pupino ma niezmiernie istotne znaczenie, nie tylko dlatego, że konkretyzuje po raz pierwszy zasady stosowania procedury prejudycjalnej w ramach III filara UE na podstawie art. 35 TUE, lecz przede wszystkim z tego względu, że umacnia koherencję strukturalną Unii Europejskiej. Potwierdza on bowiem – mimo istotnych różnic w statusie prawnym – konieczność stosowania zasad trans-

²⁶ Punkt 45 uzasadnienia wyroku. ETS odwołał się w tej mierze do swoich orzeczeń w analogicznych sprawach, dotyczących interpretacji wspólnotowych dyrektyw: m.in. wyrok z 3.5.2005 r. w sprawach połączonych C-387/02, C-391/02 i C-403/02 *Berlusconi i in.* (nr 74 uzasadnienia), dotychczas nieopublikowany. Inną kwestią jest, że w sprawie Marii Pupino nie miało to o tyle znaczenia, że rozpatrywany problem dotyczył procedury (sposobu przesłuchiwanie dzieci w procesie karnym), a nie zakresu odpowiedzialności karnej (por. punkt 46 uzasadnienia wyroku).

²⁷ Punkt 46 uzasadnienia wyroku.

²⁸ Punkt 48 uzasadnienia wyroku.

pozycji dotyczących wspólnotowych dyrektyw do decyzji ramowych (instrumentu prawnego III filara UE). W związku z gwałtownym przyrostem *acquis* III filara (i to w istotnych dziedzinach) jest to kierunek pożądany, zapewniający spójność rozwoju Unii. Jest on tym bardziej potrzebny, że wejście w życie Traktatu konstytucyjnego stoi obecnie pod znakiem zapytania, a Traktat miał tego rodzaju spójność między I filarem a filarem II i III obecnej Unii w znaczącym zakresie zapewnić (szczególnie w odniesieniu do Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości).

Z drugiej strony wyrok ETS w sprawie *Pupino* precyzuje warunki transpozycji decyzji ramowych w państwach członkowskich. Jest to istotne, bowiem związane z tym problemy narastają. Wskazują na to dwa wyroki sądów konstytucyjnych – polskiego Trybunału Konstytucyjnego²⁹ i niemieckiego Federalnego Trybunału Konstytucyjnego³⁰, odnoszące się do transpozycji decyzji ramowej w sprawie europejskiego nakazu aresztowania³¹.

*Jan Barcz**

²⁹ Wyrok z 27.4.2005 r., sygnatura akt p 1/05.

³⁰ Wyrok z 18.7.2005 r., sygnatura akt 2 BvR 2236/04197.

³¹ Por. J. Barcz, *Europejski nakaz aresztowania – konsekwencje braku transpozycji decyzji ramowej w państwie członkowskim UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2005, nr 1, s. 13.

* Prof. zw. dr hab. Jan Barcz – Kierownik Katedry Prawa Europejskiego w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie